

B. I. Dese dient om Uwer Excellentie te adverteren van de groote ontrouwicheyt van sommige van de magistraet alhier, dewelcke, dese jammerlycke benoutheyt tot haren voordeel treckende, dagelycx meer ende meer hem bevorderen, die schamele ende hongerige gemeynte op ydele ende valsche geloften met scrijven van den viant oproerich te maecken, contrarie den eedt Uwer Excellentie ende den staten gedaen, 't welck ick niet en scrijve van hooren seggen, maer als in *re praesenti* geweest hebbende meer dan eenmaal in tegenwoordicheyt der capiteynen ende wachtmeesteren van de borgerye alhier, omme tot het rechte verstant van welke te comen, so schijnt, dat op gisteren als wesende den 5. Septemb. alhier binnen Leyden gecomen syn seeckere twee missiven, geschreven van Leyderdorp, den eenen van Baldeus, ende den anderen van Weybizma, alle beyde hen addresserende aen de borge-meesters ende regeerders der stadt Leyden, aen dewelcken sy beter vat versekert waren te hebben dan aen de capiteynen ofte wachtmeesters van de schutteryen. Ende alsoo by deselve missive den viant ons een besetten tijt geprescribeert hadde, om mitter tijt ons be-raet te nemen tot op huden 's manendags, als wesende den sevenden Septembris, so schijnt dat op de lecture ende visitatie derselven, door instantie van sommige papisten, ten selven daghe mede byeengeroepen sijn die geheele veertich, mitsgaders die capiteynen ende wachtmeesters, ende sommige van rijckdom; ende dat na de propositie gedaen by Pieter Gerritsen, als outste borgemeester, alwaer by hem is de sobere staet deser stadt in 't breedste verhaelt, ende daer na de schoone geloften van de vianden, begeerende van een ygelick daer op te willen letten, om daer na rypelick te helpen advisereren ende resolveren, yder na sijn conscientie ende beste wetenscap, tot meesten oirbaer van de stadt, naer uytwysen der eedt derselver stede, ende de Conincl. Maj. te vooren van hen allen gedaen, 't welck tot tweemaal toe van hem in syne propositie verhaelt is, sonder eens den name van Sijn Exel-lentie daer in te spellen. Naer welke Jacop van der Does, eerst gevraegt sijnde, heeft voor antwoord gegeven, dat men voor al behoorde te letten op de qualiteyt, van den ghenen van wien dese brieven geschreven waren, aengemerckt een yder wel kundt was, dat Mathenese, alhoewel een goet edelman sijnde, t'anderen tyden sijn eer ende eedt veracht hadde, tot Haerlem tegens die dochter van Vliet. Ende aangaande Baldeus, dat deselfde een geboren Spangiaert was, te weten een gesworen ende erfviant deser Nederlanden, waeruyt men wel gissen mocht, wat genade ons van hem soude staen te verwachten. Belangende Mathenessen scrijven van de groote macht der Spangiaerden, ende andere heercracht rontsom Leyden liggende, dat die geensins en souden connen hinderen 't ontset van Syne Excellentie, aen-gesien sy wijt ende sijt van malcanderen verspreyt lagen; want voor so veel het water aan-ginge, dat hetzelfde niet mogelyck en was tegens eenen bergh op te leyden, alsoo Schielant ende Delflant ongelyck lager gelegen waren dan Rijnlant, ende de stede van Leyden.

Liet hem beduncken, dat die steden van der Goude, Rotterdam ende Schiedam, als watersteden sijnde, wel so goeden verstant van 't water behoorden te hebben als Mathenesse, ende oock niet te gelooven was, dat sy haer ende het gantsche plattelant in sulcken scade, verderffnisse ende periculen oyt gestelt souden hebben, deur het deursteken van de dijcken, ten hadde saecke geweest, dat sy wel van te voren verseeckert hadden geweest van de operatie van dien. Was daeromme van meeninge het verhoopte ontset te verwachten, ende achtervolgende sijn eedt ten uystersten toe sijn goet ende lijf by de stede op te setten. Aengaende hare schoone toesegginge van genade, advys aen die van Naerden, Zutphen, Haerlem, Mechelen, welke steden ons wel souden behoren tot exempel te dienen, ende genomen, schoon dat wy wel verseeckert waren, dat ons sulcks gehouden soude werden, so en was in ons vermogen nochtans niet, om sulcx over ons te nemen, also wy met eeden aen Sijne Excellentie, ende den anderen steden verplicht waren, de welke ons niet geoorlooft en waer te buyten te gaen, sonder etc. Waerna ick, gevraecht sijnde, hebbe geantwoort, dat het mijn een groote vreemdicheyt docht te wesen, ja byna ongelooffelyck, dat diegenen, die misdaen hadden, ende dat so groffelyck, na heur eygen scryven, jegens Godt ende den coninck, ende niet weerdich en sijn die minste genade, nu selfs eerst aengesocht worden, ende so grooten pardon aengeboden, ende dat d'een op d'ander, sonder exceptie van personen, eer dat wy sulcx begeerende sijn, ja gantsch van der hant stooten deur onse groote hertneckicheyt, niettegenstaende beloften van meerder exemptien ende privilegien, dan wy oyt te voren gehadt hebben. In welcken een dinge my seer qualyck is aenstaende, als dat sy haer selven in haer eygen woorden leugenachtich maeken, aengemerckt sy in alle hare voergaende pardonnen in elck bysonder geprotesteert hebben 't selve het alderleste te sijn, sonder dat wy daerenboven eenich pardon meer souden hebben te verwachten. Daer sy niettegenstaende daer so veel pardonbrieven daer en boven noch aengeclampt hebben, ende noch niet op en houden van dagelicx ons te pardonneren, ja noch wel 25 pardonnen mildelyck aanbieden sullen, indien sy eens mercken, dat wy willich sijn, om die maer te accepteren. Waer nyt wel te mercken is, dat het anders niet en was dan bedriechlyke aenlockinge, ende gladde schelmerye, om ons daer mede onder 't net te crygen. Can daerom my niet laten beduncken, ons geoorloft te wesen in sodane materie eens te treden sonder opentlyck eerlose ende mencedighe lantverraders ende eetbrekers gescolten te werden, sodat wy ons hoeft in toecomenden tyden nieuwers aen souden derven mit eeren voortsteken, confirmerende my voorts mit die opinie van Jacop van der Does, ende namentlyck op't stuck van Mathenesse, de welke, gelyck in voorleden tyden hem had connen helpen mit het Concilium van Trenten, nopende sijn houwelyck ende trouwe, nu te beduchten is jegens ons hem te mogen beweeren mit het Concilium van Constans etc. Welcke opi-

nie oock gevolgt is by den jonge heere van Warmont, mitsgaders den baillju van Bijnlant.

Waernaer vervolgende gevraecht sijnde de borgemeesters, schepenen, ende vroedtschap hebben het meeste part van hem lieden gesustineert, dat noyt eedt veronrecht, ende dat sy daerin niet meer gehouden en waren, aengemerct sy op heuren gesetten tijt niet ontset en waren, dat daerom de staten veel eer voor menedich mit recht mosten gehouden werden, dewelcke haer ontset niet en accelereerden, achtervolgende heure beloften, maer lieten ons zitten troosteloos, ende sonder hoop van een beter, gelijk sy oock mede den wynter voorleden, ten tyde van de eerste belegeringe gedaen hadden. Die ander, dat men soude scrijven aan Baldeus (1) ende Mathenese, seggende: dat men niet te veel vrienden hebben en mochte, datmen om vry geleyde voor drie of vier personen, die aen Syne Excellentie trekken souden, omme te versoecken van den eedt ontslagen te worden, om daer na te doen, 'tgeen sy niet gecerne doen en souden (*par derrière*). Waerinne die andere geen swaricheyt en vonden, aengesien sy altijt onder den coninck bliven souden; ende ten laetsten geresolveert hetselfde, niet tegenstaende dat ick mit de capiteynen ende wachtmeesters daarvan opentlyck geprotesteert hebben, ende acte versocht 'tselvede jegens onse wille te wesen, hoewel wy overstempt sijn geweest. Welcke brieff men also wel dencken mach dat stracx te poste naer Utrecht gesonden is, heeft oorsaek gegeven, dat de heere van Lannoy (2), omme des anderen daegs een trompet af te veerdigen over Haerlem te peerde mit twee brieven, d'eene doer sijn name ende d'andere by 10 glippers (3) onderteeckent (4). Op welken den sevenden daer na wederomme de vergaderinge van XL geleyt is. Ende also die Commissarius (5) des s'nachts overleden was, is Jacop van der Does versocht, om deselve staet te willen accepteren, dewelcke sulcx geweygert heeft, seggende bereyt te wesen, als hem 'tselvede by Sijnre Excellentie soude bevolen werden, maer anders niet, overmits die dissensie, die hy onder ons sach. Heeft ten laetsten nochtans hem laten geseggen, om mede hemselven dagelycx aldaer op't stadthuys te laten vinden, ende mit raet ende daedt de magistraet te assisteeren. Waerna ons voorghouden is de missive van Lannoy, ende van de glippers. Waerop gestempt is, dat men die aangebodene genade niet en behoorde te verwerpen, terwijl ons noch gebeuren mochte, maer insicht nemende op den soberen staet, daer wy in waren, ende de cleyne apparentie

(1) De brief aan Baldeus met het antwoord daarop staat bij ORLERS, bl. 500 en verv.

(2) Ferdinand van Lannoy, graaf van Roche, stadhouder der provincie Holland, Zeeland en Utrecht, en toen ter tijd in de stad Utrecht residerende.

(3) *Glippers*, uitgewekenen.

(4) ORLERS, bl. 499-500 geeft de brieven. Vergel. BOR, I. 552, 558., alwaar de korte inhoud des briefs van Lannoy voorkomt, zoo ook van dien der glippers, ten getale van tien, met name genoemd.

(5) Commissaris Broukhorst, overleden 6 Sept.

van ontset, maeckende daer toe de somminge den prince leugenachtich in sijn sryven. Maer also Jan van Hout seyde: de resolutien van een ygelyck te willen teyckenen bysonder, ten eynde in de pluraliteyt van stemmen te colligeren niet gedwaelt en werde, hebben den meesten hoop te vreden geweest, dat men van stonden aen aen Syne Excellentie soude sryven, ende t'sanderen dags daer na aen Lannoy, mitsgaders aen de glippers antwoord senden, van gelijcken antwoord, als men van te voren aan Baldeus geschreven hadde, nopende het vry geley voor drie ofte vier personen, mit welke opinie hem na oock geconfirmeert heeft Half Leyden, latende deur doen sijn eerste advys (1). Waerna ick geadviseert hebbe, dat ick anders niet verstaen en conde, oft dit was een beginsel omme met den vyant te parlementeren, ende in communicatie van delitie te comen, ende also 't selfde contrarie niet alleen onsen eedt, maer oock die placcaten van Syne Excellentie, ende oock diverse missiven, waerby hy ons ernstelyck vermaent hadde, om naer des vyants sryven niet te luysteren, veel min van heur mit brieven yet te versoecken. Liet my beduncken in onser macht niet te sijn om in sulcx eens te treden, sonder daerop te voren gehoort te hebben 't advys van de rotmeesters ende bevelhebbers der schutteryen, ende genomen, schoon dat het ons geoorloft waer onse eedt ende des princen placcaten te infringeren, so stont het nochtans te besien, of het oock de schutteryen believen soude, dewelcke sulcx so na aenginek als ons, ende principalyck denghenen, die de stadt aldus eerst onder de gehoorsaemheyte van Sijn Excellentie gereduceert hadden. Tot welck het meeste part van mijn heeren daer jegenwoordich sijnde, weynich schults hadden. Vont daeromme raetsaem niet aen den vyant, maer aen Sijn Excellentie te sryven, waerop Half Leyden heeft geantwoort: dat wy aldaer niet en saten om malcanderen mit placcaten te achterhalen, also een ygelyck syne opinie behoorde vry te wesen, ende dattet maer gedaen was om beters wille, ende om den vyant bet te houden trainerende, ende dat hem leet soude sijn dat ymant een tant of vinger sweren soude. Beloovende indien het quam, dat wy mitten vyant accorderen souden moeten, dat wy in sulcken gevallen allegader mede deselve gratie genieten souden als sy luyden. Waerop ick geantwoort hebbe, dat wy veel liever in ongenade van den vyant, dan in genade hadden te wesen, ende dat wy sulcks niet en sochten. Protes- terende anderwerf van 't selfde, ende acte versoeckende als vorens, 't welck ons geweygert is, seggende geen maniere van doen te sijn. Ende Pieter Adriaenssoen daerenboven, dat hy

(1) Bij FRUITIERS bl. 79, bij ORLERS, bl. 303, en vervolgens bij de meeste lateren, wordt het onderhandelen met Baldeus voorgesteld, als of dit slechts eene list geweest ware, ten eynde de Spanjaarden te misleiden en alzoo de stadsboden, om andere zaken uit te regten, door het leger te krijgen. Dat dit het

geval niet geweest is, en de groote meerderheid wel degelyk geuegen was zich te onderwerpen, blijkt ten duidelijckste uit de omniu tusschen Douza en den magistraat. ORLERS had daarvan moe'en spreken bladz. 506, 515, maar glijdt e' luchtig over heen.

'tselfde wel wiste voor Sijn Excellentie te verantwoorden, ende oock van meeninge ware die copye van dien aan Sijn Excellentie over te schicken, waervan dien 't opschrift was: *Aen den uytgeweken borgeren van Leyden*, beyde mit des stadts groote segel van buyten opgedrukt. Ende en twyfelde oock niet oft 't selfde soude Sijn Exeellentie wel aengenaem wesen. Waer jegens ick ten lesten versocht, dat men ten minsten ons daer soude uyt laten sonder t' on-derteyckenen, *deur beveel ende ordonnantie van de magistraet, capiteynen ende wachmeesteren, mitsgaders den rijkdom der stede van Leyden*, gelijk sy in haere voorgaende brieven aan Baldeus gedaen hadden, niet jegenstaende datter niemant van ons in sulcks hadde geconsenteert. Versoekende daerenboven, nademael het anders voor dese tijt niet wesen en mochte, dat sy ten minsten noch een dach twee ofte drie met die voern. brieven te senden souden willen supersederen, also wy verhoopten middelertijt bescheyt van Syne Excellentie te crygen, waernaer wy ons souden hebben te reguleren. 'Twelck sy oock afgeslagen hebben. Den sevenden so heeft Pieter Adriaenssoen tot een assistent versocht Jacop van der Does, also hy opentlijk seyde, dat sijn confraters ende die van de wet hem nagaven, dat hy 't altemael alleen regeerde, ende dat sonder hem 't accoord mitten viant al over langhe gemaect souden hebben geweest, noemende daerover het volle collegie (1).

II.

Aen syne Princelycke Excellentie.

Remonstreert in alder ootmoet Uwer Excellentie onderdaenige dienaer ende ondersaet, Johan van der Does ende van Noortwijk, hoe dat hy suppliant, in 't begin van het tweede besluit der stede van Leyden, aenmerckende die groote kleynherticheyt ende mistroosticheyt van de borgeren ende inwooneren derselver, uyt oirsaeck van 't subyt ende onversien over-comen des algemeenen viants, mitsgaders het overgaen van de garnisoenen in Rijnlant ten plattenlande liggende, ende ter andere syden de sobere provisie, ende quade gesteltenisse van binnen, ter requisitie van den commissaris Bronckorst, Pieter Adriaenssoen, borgemeester, ende sommige andere vrome borgeren, aenvaert heeft die commissie van 't Capiteynschap over het borger vaendel, ter dier tijt binnen der stad voersz. in garnisoen liggende, ten eynde deselve compagnie door faute ende gebreck van capiteyn, overmits 't overlyden van M. Andries, niet verlooren ende verstroyt soude werden, ende heeft 't selve geduyrende den

(1) Met deze schildering van Leiden tijdens het beleg vergelijke men het *carmen trochaicum* van denzelfden J. DOUZA, *ad Janum Hautenum*.